

1.3.2023

Oikeusministeriö
Anne Hallavainio

anne.hallavainio@gov.fi

Oikeusministeriön lausuntopyyntö 20.1.2023

Lausuntopyyntö tuomioistuimien ulkopuolisen riidanratkaisun ja sovittelun kehittämiseksi tehdystä selvityksestä (OM Selvityksiä ja ohjeita 2023:5)

Lapin käräjäoikeus lausuu selvityksestä kunnioittavasti seuraavan.

Sovittelun käytön lisääminen

Käräjäoikeus katsoo, että nykyisen tuomioistuinsovittelun käytön esteenä on menettelyjen huono tunnettuus ja tiedon puute niin riidan osapuolten kuin avustajien keskuudessa. Edelleen on myös tuomareita, jotka eivät sovitteluun eivätkä toimi aktiivisesti asioiden viemiseksi sovitteluun. Toiset tuomarit taas suhtautuvat sovitteluun myönteisesti ja näkevät sen yhtenä ratkaisumallina muiden rinnalla. Sinänsä tuomioistuinsovittelua koskeva lainsäädäntö on ajan tasalla ja menettely toimii hyvin. Tuomioistuinsovittelu on suomalaisittain ajatellen myös edullinen menettely. Alueelliset erot sovittelukulttuurissa ovat kuitenkin suuria. Tähän voi vaikuttaa se, millaisia tiloja sovittelumenettelyyn on käytävissä ja millaisia toimia eri käräjäoikeuksissa tehdään sovittelun kehittämiseksi. Menettelystä tiedottamisella on tärkeä merkitys. Lapin käräjäoikeudessa sovittelua käytetään suhteellisen paljon ja sovittelijan löytäminen on helppoa.

Alustava sovitteluistunto

Selvitys nostaa yhdeksi toimintalinjaksi oikeudenkäyntiä edeltävän alustavan sovitteluistunnon, johon osallistuminen olisi pakollista. Eräissä vertailumaissa oikeudenkäyntiä edeltää pakollinen sovitteluvaihe joko tuomioistuimessa tai tuomioistuimen ulkopuolisessa menettelyssä. Selvityksen mukaan näin voitaisiin välttää niitä tilanteita, joissa mahdollinen sovinto riita-asianssa syntyy vasta siinä vaiheessa, kun asianosaiset ja tuomioistuin ovat jo käyttäneet aikaa ja muita resursseja asian valmistelemiseksi. Toisaalta sovinto syntyy usein vasta siinä vaiheessa, kun asian yhteenveto on laadittu ja pääkäsittely alkamassa, eli siinä vaiheessa, kun asianosaisilla on mahdollisuus arvioida menestymismahdollisuuksiaan oikeudenkäynnissä. Usein sovinto syntyy vasta

hovi oikeudessa. Tämä koskee ehkä enemmän oikeudenkäymiskaassa säänneltyä, riita-asian valmisteluun liittyvää sovittelua.

Tuomioistuinsovittelu sen sijaan aloitetaan usein varsin nopeasti asian vireille tulon jälkeen ilman, että asian ratkaiseva tuomari olisi sitä aineellisesti valmistellut. Joskus asia tosin siirtyy tuomioistuinsovitteluun vasta valmistelun jälkeen, mutta niissäkin asioissa tuomioistuinsovittelu tarjoaa asianosaisille edullisen ja nopean keinon saada asiansa ratkaistuksi – monioivisen oikeustalon idean mukaisesti.

Lapin käräjäoikeus sen vuoksi katsoo, että sovittelumenettelyn kehittäminen osaksikaan pakolliseksi menettelyksi on tarpeetonta. Tietoisuuden lisäämisellä sovittelua voidaan edistää riittävästi. Sovittelumenettelyn tulee jatkossakin perustua vapaaehtoisuuteen. Kaikki asiat eivät myöskään sovellu sovittelumenettelyyn. Tärkeää on myös, että asianosaisilla on aidosti oikeus saada asiansa käsitellyksi ja ratkaistuksi tuomioistuimessa ilman tunnetta siitä, että sovinto olisi aina pakollinen ensivaihe riidan laadusta riippumatta. Onhan kuitenkin niin, että tuomarin on joka tapauksessa oikeudenkäymiskaaren 5 luvun 19 §:n mukaan selvitettävä valmistelussa aina onko asiassa edellytyksiä sovinnolle ja 26 §:n mukaan pyrittävä saamaan asianosaiset sopimaan asia.

Tuomioistuimen ulkopuolinen sovittelijainstituutio

Lapin käräjäoikeus ei pidä tarpeellisena luoda tuomioistuinsovittelun ohella ”rinnakkaista sovittelijainstituutiota”. Nykyinen tuomioistuinsovittelu toimii hyvin, on asianosaisille kohtuullisen edullinen ja tapahtuu virallisen oikeusjärjestelmän puitteissa. Jo nykyisessä tuomioistuinsovittelussa on mahdollista nimetä sovittelijalle avustaja asiantuntemuksen perusteella, mutta sitä mahdollisuutta ei juuri käytetä. Käräjäoikeuden kokemuksen mukaan asianosaiset ovat olleet hyvin tyytyväisiä tuomareiden toimintaan sovittelijoina.

Lapin käräjäoikeus

Sakari Laukkanen

Laamanni

Jakelu

Oikeusministeriö
Anne Hallavainio

